

6273 Sayılı Kanunla Çek Yasasında Yapılan Değişiklikler – Hukuki Çalışma Notu

14.12.2009 tarihli ve 5941 sayılı Yeni Çek Kanunu'nda çek defterlerinin içeriklerine, çek düzenlenmesine, kullanımına, çek hamillerinin korunmalarına ve çekin karşılıksız çıkması ve belirlenen diğer yükümlülüklerle aykırılık hâllerinde ilgililer hakkında uygulanacak yaptırımlar belirlenmiştir.

Bu Yasada yer alan yaptırımlar içerisinde karşılıksız çek keşide edenlerin hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılması öngörülmüştü. Ancak, yasanın uygulandığı dönemde, Yasada öngörülen cezanın ağır olduğu düşüncesi, ekonomik suça ekonomik ceza uygulanmalı görüşünden hareketle 5941 sayılı Çek Kanunu'nda, 31.1.2012 tarihli ve 6273 sayılı Çek Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişiklik yapılmıştır.

Söz konusu 5941 sayılı Yasa, 3 Şubat 2012 tarihli ve mükerrer 28193 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak, yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Yapılan bu son düzenleme ile çeklerin yaptırım gücü iyice zayıflatılmış ve ticari piyasada uzun zamandır yaptırımsız ve kullanılamaz hale gelen senetlerin durumuna düşürülmüştür. Özellikle ticaret şirketlerinin ve KOBİ'lerin yasadaki en büyük beklentisi olan çizgili/bloke çek uygulaması ve çek sigortası uygulamasının getirilmemesi ve yasal düzenleme altına alınmamış olmasıdır.

Yine bankaların sorumluluğu Türkiye ticaret hacmine ve iş piyasasının gücüne kıyaslanarak komik sayılabilecek bir miktar olan 1000TL ile sınırlandırılmıştır. Aynı şekilde hapis cezalarının kaldırılması, dolandırıcılık suçunun yasa metnine konulmayarak ve net şekilde tanımlanmayarak yasa görüşmelerinde gerekçe kısmında bir cümle ile geçiştirilmesi çeklere ve kıymetli evrak hukukuna yapılan son dua olmuştur.

Bu durum senetlerde olduğu gibi yüksek ihtimalle çeklerin de piyasadaki kalkacağına açık göstergesidir.

Tüm yönlerden çek yasasındaki durum değerlendirildiğinde, bundan sonra ticari faaliyetlerin plastik paraya yani banka kredi kartlarına döneceğini ve mevduatın bankalardan çıkmayacağı anlaşılmaktadır. Diğer açıdan ise son yıllarda faiz gelirleri aşırı derecede düşen bankaların bu yöntemle ekonomik yönden desteklenmiş olduğu bariz şekilde ortadadır. Bu uygulamanın sonucu Avrupa ülkelerindeki her vatandaşa blue kart verilmesine benzer bir uygulamaya götürebilir ki bu durumda kağıt paranın çoğu bölümünün piyasalarda ve vatandaşın cebinde olmayacağını özellikle 100-200TL gibi kağıt paraları görenin Avrupada Ülkelerindeki gibi şaşırılacak bir durum olacağı bir sürece gireceğimiz kanaatindeyim.

DEĞİŞİKLİK SONRASI ÇEK UYGULAMALARI HAKKINDA BİLİNMESİ GEREKENLER

1-Çek defterinin her bir yaprağına banka tarafından çekin basıldığı tarih de yazılacak.

2-Bankanın kanunen ödemekle yükümlü olduğu miktarlar; (Karşılıksız çekin, üzerinde yazılı baskı tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili bankaya ibraz edilmesi hâlinde) Muhatap banka, ibraz eden düzenleyici dışındaki hamile, süresinde (BASKI TARİHİNDEN İTİBAREN 5YIL) ibraz edilen her çek yaprağı için;

a) Karşılığının hiç bulunmaması hâlinde.

-Çek bedeli Bin Türk Lirası veya üzerinde ise; Bin Türk Lirası,

-Çek bedeli BinTürk Lirasının altında ise; Çek bedelinin tamamını (Ör: 980TL ödenecek)

b) Karşılığının kısmen bulunması hâlinde.

-Çek bedeli BinTürk Lirası veya altında ise, çek bedelini aşmamak koşuluyla, kısmî karşılığı bin Türk Lirasına tamamlayacak bir miktarı ödemekle yükümlüdür. (Ör: Çek 1000TL- Hesapta 700 TL var, banka 300 TL ekleyecek 1000 TL ödeme yapacak)

-Çek bedeli BinTürk Lirasının üzerinde ise, çek bedelini aşmamak koşuluyla, kısmî karşılığa ilave olarak binTürk Lirasını ödemekle yükümlüdür. (Ör: Çek 5000TL- Hesapta 3000TL var, banka 1000TL ekleyecek toplam 4000TL ödeyecek) veya (Hesapta 4200TL var, banka 800TL ekleyecek toplam 5000TL ödeyecek)

Çekin, üzerinde yazılı baskı tarihinden itibaren beş yıl içinde ibraz edilmemesi hâlinde, muhatap bankanın üçüncü fıkraya göre ödemekle yükümlü olduğu tutara ilişkin sorumluluğu sona erer. Çek üzerindeki basım tarihinden 5 yıl içinde bankaya ibraz edilmezse bankanın yükümlülüğü ortadan kalkacaktır.

3-Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı

Bankaya ibraz halinde karşılıksız çıkan çekler hakkında, alacaklı hamilin şikayeti halinde çek keşidecileri 10 yıl süreyle çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağıyla karşılaşacaklar. Daha önce karşılıksız her bir çekle ilgili 1500 güne kadar adli para cezası verilirken, şimdi savcılık tarafından çek düzenleme ve açma yasağı uygulanacak.

Çek keşidecileri hakkındaki yasaklama kararları ve kayıtlar Adli Sicil Kurumu yerine Merkez Bankası tarafından tutulacak.

Çek hamilleri, Merkez Bankasından edinecekleri şifreyle "risk santralizasyon merkezinden" çek sahiplerinin güvenilirlik karnesini görebileceği belirtilmektedir.

Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı ile ilgili 5 nci maddenin 1 nci fıkrası değişmeden önceki ve sonraki şekli;

Eski Hüküm 5941 SY Md. 5/1: "Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi hakkında, hamilin şikâyeti üzerine, her bir çekle ilgili olarak, binbeşyüz güne kadar adlî para cezasına hükmolunur. Ancak, hükmedilecek adlî para cezası, çek bedelinin karşılıksız kalan miktarından az olamaz. Mahkeme ayrıca, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına; bu yasağın bulunması hâlinde, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının devamına hükmeder. Bu davalar, çekin tahsil için bankaya ibraz edildiği veya çek hesabının açıldığı banka şubesinin bulunduğu yer ya da hesap sahibinin yahut şikâyetçinin yerleşim yeri mahkemesinde görülür." şeklindeydi.

Yeni Hüküm 6273 SY Md.5/1: Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanunî ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak karşılıksızdır işlemi yapılması hâlinde, **Altı Ay İçinde Hamilin Talepte Bulunması Üzerine**, çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişi hakkında, çekin tahsil için bankaya ibraz edildiği veya çek hesabının açıldığı banka şubesinin bulunduğu yer ya da çek hesabı sahibinin yahut talepte bulunanın yerleşim yeri Cumhuriyet savcısı tarafından, her bir çekle ilgili olarak çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilir. Bu fıkra hükmüne göre çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı, karşılıksızdır işlemine tabi tutulan çekin düzenlenmesi suretiyle dolandırıcılık, belgede sahtecilik veya başka bir suçun işlenmesi hâlinde de verilir.

4-Tüzel kişilerdeki sorumluluk

Çek yasasında 6273 sayılı yasa ile yapılan değişiklikten sonra, 5. maddenin değişik hali ile şirket ortakları ile müdürlere "çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı" yaptırımı uygulanamayacak. Yasa metninden de anlaşıldığı gibi **çek hesabı sahibi gerçek veya tüzel kişi** demektir. Bir çek hesabının sahibi ya gerçek kişidir, ya da tüzel kişi, şirket ortakları veya müdürler hesap sahibi değildir.. Maddenin değişik halinde ayrıca" **karşılıksız işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi..**" ibaresi kaldırılmıştır. Böylece çek yasağı yaptırımının sadece çek hesabı sahiplerine uygulanabileceği şüpheye mahal vermeyecek şekilde belirtilmiştir.

Netice olarak çek sahibinin tüzel kişi olması halinde, karşılığı banka hesabında bulundurmayan mali işlerini yürütmekle görevlendirilen yönetim organının üyesi hukuki ve cezai sorumlulukla yükümlü iken **sorumluluk kalkmıştır, sorumlu olan sadece tüzel kişiliktir.**

5- Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına karşı başvuru ve itirazlar

Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına karşı yapılacak başvuru ve itirazlar hakkında, 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanununun kanun yoluna ilişkin hükümleri uygulanır.

Uzun süren temyiz kanun yolu ve süreçleri ortadan kaldırılmış ve Kabahatler Kanunu gereğince itiraz yolu getirilerek Ağır Ceza Mahkemelerine başvurularak 7 günlük itiraz yolu tanınmıştır.

6- Zamaşımı Süreleri : Çek Şikayeti 6 Ay, Alacak Takip Hakkı 3 Yıl

Eski TTK'nın 726. maddesi ve Yeni TTK'nın 814. maddesi değiştirilerek, hamilin, cirantalarla çek keşide edene ve diğer çek borçlularına karşı sahip olduğu başvurma hakları için, ibraz süresinin bitiminden itibaren altı ay olan zamaşımı süresi ve çek borçlularından birinin diğerine karşı sahip olduğu başvurma hakları için, bu çek borçlusunun çeki ödediği veya çekin dava yolu ile kendisine karşı ileri sürüldüğü tarihten itibaren altı ay olan zamaşımına süreleri 3 yıl olarak değiştirilmiştir.

Yasal ibraz süresinde ibraz edilerek karşılıksızlık kaşesi vurulan çekler için, 6 ay içinde Kabahatler Kanunu'na göre yetkili Cumhuriyet Savcılıklarına başvurmak gerekiyor. Çeke bağlı alacak hakkı ise, artık altı ay yerine bonolarındaki gibi üç yıllık süreyle çıkartıldı. Üç yıllık sürede alacak hakkı takip edilebilecek.

7-Dolandırıcılık ve/veya belgede sahtecilik suçundan ceza uygulanabilir.

Karşılıksız çekin düzenlenmesi yoluyla dolandırıcılık, belgede sahtecilik veya başka bir suçun işlenmesi halinde de çek kullanma yasağı uygulanacak. **Yasanın görüşmelerinde "Karşılıksız çek suretiyle menfaat sağlayacak kişilere dolandırıcılık fiilinden dolayı yaptırım sağlanacağı konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır" gerekçesi tutanaklara işletilmiştir.** Buna dayanılarak 1985 öncesinde olduğu gibi karşılıksız çek düzenleyenlere genel olarak dolandırıcılıktan işlem yapıp yapılmayacağını yargıdaki uygulamalar gösterecek.

Çeki karşılıksız çıkan kimse, bu çeki eğer kandırma kastiyle (hileyle) hareket ederek düzenlemişse, TCK'nun "dolandırıcılık" hükümlerine göre cezalandırılma yolu açılmış olup, dolandırıcılık ve/veya belgede sahtecilik suçundan ceza uygulanma ihtimali ile birlikte çek düzenleme ve hesap açma yasağına çarptırılacak ve alacağı ceza bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası olabilecektir.

8-Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılması hakkında ki madde aşağıdaki gibi yeniden düzenlenmiştir.

Karşılıksız çek bedelinin faiziyle ödenmesi durumunda çek yasağı kaldırılacak, bu durum Merkez Bankası'na bildirilecek. Şikayetçinin savcılığa gidip talebini geri alınması halinde de yasak kalkacak. Yasak, üzerinden 10 yıl geçmesi halinde Merkez Bankası'nca doğrudan silinecek. 10 yıllık süre hiçbir başvuru ve ödeme gerektirmeksizin her hal ve şartta TCMB tarafından kendiliğinden silineceği ve anlaşılan odur ki TCMB resmi web sitesinden de yayın ve ilan edileceğidir.

MADDE 6 -

(1) Karşılıksız kalan çek bedelinin, çekin üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre **kanunî ibraz tarihinden itibaren işleyecek 3095 sayılı Kanuna göre ticarî işlerde temerrüt faiz oranı üzerinden hesaplanacak faizi ile birlikte tamamen ödenmesi hâlinde, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı Cumhuriyet savcısı tarafından kaldırılır.** Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırıldığı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına 5 inci maddenin sekizinci fıkrasındaki usullere göre bildirilir ve ilân olunur.

(2) Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararının verildiği yer Cumhuriyet başsavcılığına başvurularak **talebin geri alınması hâlinde** de birinci fıkra hükmü uygulanır. karşılıksız çıkan çek hakkında 6 aylık yasal sürede şikayette bulunanın yasaklama kararı verildikten sonra başvuru ve talebi ile de yasak Cumhuriyet Savcılığınca ortadan kaldırılabilir.

(3) Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına ilişkin kayıt, kaydın girildiği tarihten itibaren her hâlde on yıl geçmesiyle Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından resen silinir ve bu işlem ilân olunur."

9- 6743 Sayılı Kanunun Uygulama Şekli

Bankalar, 31/12/2012 tarihine kadar müşterilerine yeni çek defterlerini verecek ve ellerindeki eski çek defterlerini imha edecekler.

3167 sayılı Kanun hükümleri gereğince düzenlenmiş olan eski çeklerin hukukî geçerliliği 31.12.2012 tarihine kadar devam edecek.

Bankaların müşterilerine verdikleri eski çek defterleriyle ilgili olarak, ödemekle yükümlü olduğu tutara ilişkin sorumluluğu 30/06/2018 tarihinde sona erecek.

Çeklerin keşide tarihinden önce bankaya ibraz edilmesini kaldıran düzenleme yenilenerek 31.12.2017 tarihine kadar uzatılmıştır.Çekler son iki yıldır uygulanmakta olduğu gibi ancak keşide tarihi geldiği gün bankaya ibraz edilmeye devam edecektir.

Uygulama Şekline İlişkin Düzenlemeler;

(1) Bankalar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca bu maddenin yayımı tarihinden itibaren bir ay içinde 2 nci maddeye göre yayımlanacak tebliğde belirlenen esaslara uygun olarak yeni çek defterleri bastırılır.

(2) **Bankalar, 31/12/2012 tarihine kadar müşterilerine yeni çek defterlerini verir ve ellerindeki eski çek defterlerini imha ederler.**

(3) Bu Kanunun bu maddenin yayımı tarihinden önce yürürlükte bulunan hükümleri ile mülga 3167 sayılı Kanun hükümleri gereğince düzenlenmiş olan eski çeklerin hukukî geçerliliği devam eder.

(4) Bankaların müşterilerine verdikleri eski çek defterleriyle ilgili olarak, muhatap bankanın 3 üncü maddenin üçüncü fıkrasına göre ödemekle yükümlü olduğu tutara ilişkin sorumluluğu 30/6/2018 tarihinde sona erer.

(5) **31/12/2017 tarihine kadar, üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazı geçersizdir.**

(6) Bu maddenin yayımı tarihinden önce verilen çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararlarına ilişkin kayıtlar, 6 ncı maddede düzenlenen yasağın kaldırılmasına ilişkin şartlar oluşuncaya kadar Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasında tutulmaya devam olunur.

(7) Bu Kanun hükümlerine göre suç karşılığı uygulanan yaptırım, idarî yaptırıma dönüştürülen filler nedeniyle,

a) Soruşturma evresinde bulunan dosyalar hakkında Cumhuriyet Başsavcılığınca,

b) Kovuşturma evresinde bulunan dosyalar hakkında mahkemece idarî yaptırım kararı verilir.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığında bulunan dosyalar hakkında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca, Yargıtayın ilgili dairesinde bulunan dosyalar hakkında ise ilgili dairece, bu Kanuna göre işlem yapılmak üzere dava dosyası hükmü veren mahkemeye gönderilir ve bu mahkeme tarafından duruşma yapılmaksızın karar verilir.

